

[Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки, 2013. – № 2. – С. 82-85.

УДК: 378.68

Ігор Колодій

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

© Ігор Колодій, 2016

Розкриваються теоретико-методологічні засади та сутність професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах засобами інформаційно-комунікаційних технологій, дається сутності.

Ключові слова: якість освіти; професійна підготовка; якість професійної підготовки фахівців; інформаційно-комунікаційні технології.

This scientific work described theoretical and methodological principles of a professional education at universities by information and communication technologies.

Keywords: quality of education, professional preparation, quality of professional preparation of specialists, informatively communicative technologies.

Процеси глобалізації та входження України у світовий економічний простір, сучасний вітчизняний ринок праці, зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), їх проникнення в різні галузі господарства вносять суттєві зміни в загальний розвиток суспільства, економіки та освіти в Україні. Сьогодні пріоритетом системи вищої освіти є професійна підготовка фахівців (далі – ППФ), які орієнтовані не тільки на розвиток підприємливості та ініціативи, здатні до постійного професійного зростання та самовдосконалення, соціальної і професійної мобільності, але й швидко адаптуватися в інформаційному просторі, володіють сучасними методами і технологіями обробки інформації, пов'язаними зі специфікою організації інформаційних процесів у професійному середовищі. Це відображено в державних нормативних документах: Національній доктрині

розвитку освіти України у XXI столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 рр., Законі України «Про вищу освіту» (2014), Законі України «Про Національну програму інформатизації» (1998), Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007) тощо.

Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави [1].

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у ВНЗ, науковій установі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти [2].

Так, зокрема, у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначено, що головним завданням вищої школи є професійна підготовка студентів, формування фахівців із вищою освітою, здатних до творчості, прийняття оптимальних рішень, таких, що володіють навичками самоосвіти й самовиховання, вміють узгоджувати свої дії з діями інших учасників спільної діяльності [5].

У свою чергу, Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року, визначає пріоритетом розвитку освіти впровадження сучасних ІКТ, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Заходи, спрямовані на забезпечення інформатизації освіти, задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчального процесу, передбачають: формування та впровадження інформаційного навчального середовища (далі – ІНС) в системі загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, застосування в навчально-виховному процесі та бібліотечній справі поряд із традиційними засобами ІКТ; розроблення індивідуальних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб особистості; створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу, спрямованої на здійснення її основних функцій (забезпечення навчання, виховання соціалізації, внутрішнього контролю та оцінки за виконанням освітніх стандартів тощо); повне забезпечення дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, ВНЗ навчальними комп'ютерними комплексами, а також опорних навчальних закладів освітніх округів мультимедійним обладнанням; оновлення

застарілого парку комп'ютерної техніки; створення електронних видань (підручників, посібників, монографій, енциклопедій тощо) навчального призначення; поступове забезпечення ВНЗ корекційними комп'ютерними програмами; розвиток мережі електронних бібліотек на всіх рівнях освіти; створення системи дистанційного навчання, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами та дітей, які перебувають на довготривалому лікуванні; забезпечення навчального процесу засобами ІКТ, а також доступу навчальних закладів до світових інформаційних ресурсів; створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління навчальними закладами, інформаційно-технологічного забезпечення проведення моніторингу освіти [6]

Теоретико-методологічну основу забезпечення якості ППФ у ВНЗ засобами ІКТ становлять загальнонаукові положення теорії пізнання про єдність теорії і практики, формування особистості фахівця, його компетентнісного потенціалу; концепції гуманістичної філософії освіти, інформатизації та розвитку освіти в Україні; положення системного (Ю. Бабанський, В. Беспалько, особистісно зорієнтованого та індивідуального (В. Андрущенко, І. Бех, С. Сисоєва, І. Якіманська), діяльнісного (Н. Тализіна), компетентнісного (А. Вербицький, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Дубасенюк, О. Овчарук, О. Пометун, А. Хуторський, Х. Шредер), середовищного (О. Артюхіна, Ю. Мануйлов, В. Ясвін) підходів; наукові праці з питань забезпечення якості освіти (С. Архангельський, Г. Бордовський, В. Кремень, З. Курлянд, О. Субетто, М. Поташник, С. Шишов); наукові положення щодо: теоретичних засад професійної освіти (Н. Волкова, І. Зязюн, С. Кожушко, Н. Ничкало, О. Павленко), інформатизації вищої професійної освіти (В. Биков, Н. Морзе, Т. Поясок); наукові ідеї та концептуальні підходи до створення ІОС навчального закладу (С. Борисова, М. Кадемія, Л. Панченко), формування професійної компетентності (Н. Баловсяк, Н. Болюбаш, М. Вачевський, В. Пономаренко); питання формування інформатичної компетентності та інформаційної культури студентів розкриваються в працях Н. Баловсяк, Т. Коваль, Л. Максимова, О. Набоки, Т. Поясок та ін.; педагогічним умовам застосування ІКТ у професійній підготовці майбутніх фахівців присвячено дослідження Л. Сушенцевої, О. Тинкалюк, Л. Філіппової та ін.; педагогічні та організаційно-методичні засади ефективного функціонування ІНС, особливості педагогічної взаємодії в умовах цього середовища розкрито в працях К. Акуленко, З. Давлеткіреєвої, В. Осадчого, Л. Панченко та ін.

Науковець Т. Поясок стверджує, що основною метою процесу інформатизації освіти є підвищення ефективності навчально-виховного процесу

завдяки переходу від ілюстративно-пояснювальних методів і механічного засвоєння фактологічних знань до оволодіння умінням самостійно набувати нові знання, розширення обсягів та підвищення якості подання інформації, вдосконалення методів та прийомів її опрацювання, а також необхідності набуття учасниками навчального процесу практичних навичок застосування прогресивних інформаційних технологій у конкретній діяльності ([19, с.163].

Виникнення та розвиток інформаційного суспільства припускає широке застосування ІКТ в освіті, що визначається багатьма чинниками, серед яких основними є: по-перше, впровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої;

по-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до соціальних змін. Це дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і в постіндустріальному суспільстві; по-третє, активне й ефективно впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам ІС і процесу модернізації традиційної системи освіти.

ІКТ можна визначити як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією. Під технологічними інструментами та засобами мають на увазі комп'ютери, мережа Інтернет, радіо- та телепередачі, а також телефонний зв'язок.

Сучасні ІКТ в ІНС ВНЗ мають виконувати функції: засобу навчання (застосування мультимедійних навчальних курсів); технічного засобу автоматизації процесу навчальної діяльності людини, що включена у пізнавальну, пошукову, дослідницьку, експериментальну роботу, який дозволяє мобільно працювати з текстом, графічним, звуковим або відеодокументом, якісно подавати інформацію, обробляти її, спілкуватися з іншими студентами; зразка сучасних інноваційних технологій, що розвиває навички оволодіння ними, дає знання про їхні назви і функціональне призначення, складові елементи; ефективного тренажера, що розвиває пізнавальну і творчу активність особистості, спонукає її приймати власні оригінальні рішення, бачити їхній результат, перевіряти їхню правомірність тощо.

Переваги використання ІКТ можна звести до двох груп: технічні і дидактичні. Технічними перевагами є швидкість, маневреність, оперативність, можливість перегляду і прослуховування фрагментів і інші мультимедійні

функції. Дидактичні переваги інтерактивних занять – створення ефекту присутності, відчуття автентичності, реальності подій, інтерес, бажання дізнатися і побачити більше.

ІКТ здатні: стимулювати пізнавальний інтерес студентів, надати навчальному процесу проблемний, творчий, дослідницький характер і розвивати самостійну діяльність студентів; забезпечувати навички діяльності студента стосовно інформації, що міститься в навчальних предметах і освітніх областях, а також в навколишньому світі; за допомогою реальних об'єктів (телевізор, магнітофон, комп'ютер) та інформаційних технологій (відеозапис, ЗМІ, Інтернет), формувати вміння студентів самостійно шукати, аналізувати і відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати і передавати її; сприяти соціальній адаптації студента, впливати на його відносини з іншими студентами та викладачами.

Використання ІКТ у роботі викладача дає можливість: самоосвіти педагога, підвищення його професійного рівня; навчатися і здобувати знання, вміння та якості, необхідні сучасній людині; отримувати найсучаснішу інформацію по темі, оновлювати навчальний матеріал; мати доступ до методичної бази розробок; спілкуватися з колегами на різних форумах; отримувати кваліфіковані консультації та поради експертів; публікувати свої матеріали; брати участь в обговоренні опублікованих матеріалів; брати участь в професійних конкурсах, вебінарах; обмінюватися досвідом з колегами з інших регіонів і країн.

Для ефективного впровадження ІКТ в навчально-виховний процес ВНЗ як від студента, як і від педагога вимагається вільне володіння комп'ютерною грамотністю, що, у свою чергу, благотворно впливає на формування їх як особистостей і надає їм більш високий соціальний статус.

Науковець Є. Дубровський зазначає, що ІКТ навчання є технологією, оскільки містить всі компоненти педагогічної технології (взаємодії викладачів і студентів) та специфічні форми, методи і засоби навчання (програмно-педагогічні засоби) [8].

Загальною тенденцією сьогодення є намагання впровадження в навчально-виховний процес ВНЗ:

по-перше – електронних засобів навчання, а саме: сервісних програмних засобів загального призначення; програмних засобів для контролю і виміру рівня знань, умінь і навичок; електронних тренажерів; програмних засобів для математичного та імітаційного моделювання; програмних засобів лабораторій віддаленого доступу та віртуальних лабораторій; інформаційно-пошукових

довідкових систем; автоматизованих навчальних систем; електронних підручників; експертних навчальних систем; засобів автоматизації професійної діяльності. Перевагами їх використання є: розвиток навичок аналітичної діяльності, прискорення швидкості мислення, здатність роботи в групі, розвиток уміння швидко перекваліфіковуватись, сприяння оновленню знань та самоосвіті;

по-друге – нових форм навчання: дистанційного навчання, Е-навчання (комплексу педагогічних, інформаційно-комунікаційних, еволюційних, дистанційних та інших технологій навчання), основними перевагами яких, у порівнянні із традиційними формами навчання, науковці виділяють: інтерактивність, гнучкість, індивідуальність процесу навчання, набуття досвіду роботи в мережі Internet та з персональним комп'ютером;

по-третє – нових моделей навчання, побудованих засобами інформаційно-комунікаційних, мережевих та хмарних технологій в рамках окремого ВНЗ (ІНС) та приєднання до єдиного інформаційного освітнього простору.

Науковці М. Кадемія, М. Козяр, Т. Ткаченко, Л. Шевченко зазначають, що на жаль, сьогодні процес впровадження ІКТ у ВНЗ проходить стихійно, в умовах, коли існує гостра необхідність інформатизації навчального процесу на основі широкого застосування інформаційних технологій навчання при недостатній опрацьованості педагогічних аспектів використання цих технологій у ВНЗ, і супроводжується низкою протиріч, на які вказували, а саме: орієнтація тільки на можливий дидактичний потенціал ІКТ (підвищення наочності, оперативний контроль, тренінг типових вмінь, підвищення інтерактивності та інші), а не на необхідність розвитку навчального процесу з їх використанням; орієнтація моделей використання ІКТ на підвищення ефективності діяльності викладача і студента в рамках традиційних цілей, результатів та змісту навчання, коли комп'ютеру передається частина функцій викладача, що не дозволяє повною мірою використовувати потенціал новітніх ІКС та модернізувати процес навчання; використання ІНС тільки як інструменту, засобу діяльності та комунікацій, джерела інформації, не приділяючи значної уваги його змістовній частині (інформаційному наповненню, контенту) та педагогічним умовам його ефективного функціонування [9].

Погоджуючись з думками науковців, вважаємо, що ефективне використання ІКТ в процесі ППФ у ВНЗ буде ефективним, якщо: вони будуть подані як системний метод проектування (від мети до результатів навчання, реалізації, коригування і наступного відтворення процесу навчання); орієнтовані на творчий розвиток особистості студентів; будуть мобілізовані та

ефективно використані кадрові та матеріально-технічні ресурси ВНЗ; процес інформатизації діяльності ВНЗ буде мати комплексний характер, відповідати вимогам світової системи менеджменту якості та йти у двох напрямках – використання ІКТ безпосередньо в навчально-виховному процесі та науковій діяльності і для організації й педагогічного моніторингу ППФ.

Створення і впровадження в діяльності ВНЗ ІНС не передбачає завершеності, так як програмно-апаратні засоби, що забезпечують його функціонування, програмні засоби підтримки професійної діяльності викладача, інформаційне забезпечення процесу ППФ повинні забезпечувати навчальний процес на рівні сучасних вимог та специфіки професійної підготовки фахівця. Тобто, ІНС ППФ повинна динамічно оновлюватись.

Аналіз доробків науковців показав, що використання засобів ІКТ у ППФ повинно збагачувати педагогічну і організаційну діяльність у ВНЗ такими можливостями: удосконалення методів і технологій відбору, формування змісту вищої освіти; уведення і розвитку нових спеціалізованих навчальних дисциплін, пов'язаних ІКТ, необхідних у професійній діяльності фахівця; внесення змін до навчання більшості навчальних дисциплін, безпосередньо не пов'язаних з ІКТ; підвищення ефективності навчання за рахунок підвищення рівня його індивідуалізації і диференціації; організації нових форм взаємодії у процесі навчання, зміни змісту й характеру діяльності викладачів і студентів; удосконалення механізмів організації та педагогічного моніторингу ППФ.

Однак, насичення ППФ електронними засобами навчання, використання нових форм навчання (дистанційного та Е-навчання), впровадження в діяльність ВНЗ ІНС не завжди призводить до бажаного результату, а саме – зростання якості професійної підготовки фахівців.

Таке протиріччя зумовлене нереалізованим навчальним і розвиваючим потенціалом ІКТ через низьку інформаційну культуру, невідповідність та пасивність викладачів до їх використання у навчальному процесі; відставанням теоретичних розробок щодо впровадження новітніх ІКТ у вищу освіту від темпів осмислення їх викладачами та стрімким розвитком комп'ютерних технологій, пов'язаних із професійною діяльністю людини; недостатнім дослідженням педагогічних засад (мети, змісту форм, методів, засобів, умов тощо) та принципів (державної політики в області освіти, організації професійної підготовки) забезпечення якості ППФ засобами ІКТ.

Таким чином, що широке впровадження сучасних ІКТ у навчально-виховному процесі ВНЗ, наукових дослідженнях та адміністративному

керуванні є визначальним чинником і показником якості професійної підготовки фахівців.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року № 1060-XII.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року. № 1556-VII.
3. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 року.
4. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01 2007 року № 537-V.
5. Національна доктрина розвитку освіти: Затверджено Указом Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002 року.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 року.
7. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання : електронне наукове фахове видання. – Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – 2010. – № 1(15). – Режим доступу до журн. : <http://www.ime.edu-ua.net/em15/emg.html>.
8. Болюбаиш Н. М. Використання сучасних інформаційних технологій у професійній підготовці економістів [Електронний ресурс] / Н. М. Болюбаиш //
9. Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5(13). – Режим доступу до журн. : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
10. Давлеткіреева Л. З. Информационно-предметная среда в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов в университете : монография / Л. З. Давлеткіреева. – Магнитогорск : МаГУ, 2008. – 142с.
11. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. В. Ткаченко, Л. С. Шевченко. – Львів : СПОЛОМ, 2008. – 186 с.
12. Костікова І. І. Формування культури використання інформаційно-комунікаційних технологій студентами / І. І. Костікова. // Вісник Житомирського державного університету. – 2010. – Вип. 53. Педагогічні науки. – С. 37-41.
13. Максимова Л. П. Ефективність моделі забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів засобами інформаційно-

- комунікаційних технологій / Л. П. Максимова // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. – К. : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – Вип. 1. – С. 180-185.
14. Малишевський О. Навчальне інформаційне середовище як засіб підвищення ефективності фахової підготовки інженерів-педагогів [Елек. ресурс] / О. Малишевський. – Режим доступу до журн. : http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2013/-2013_3_23.pdf – Назва з екрана.
15. Панченко Л. Ф. Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету : монографія / Л. Ф. Панченко. – Луганськ : Вид. ДЗ «ЛНУ імені Т. Шевченка», 2010. – 280 с.
16. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова [та ін.]. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
17. Педагогіка вищої школи : підруч. / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук [та ін.]. – К. : Пед. думка, 2009. – 256 с.
18. Подласый И. И. Педагогика : учебн. / И. И. Подласый. – М. : Просвещение, 1999. – 256 с.
19. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів : монографія / Т. Б. Поясок ; за ред. С.О. Сисоєвої. – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2009. – 348 с.

УДК 004:[378.046.4]

Мар'яна Захарчук, Роман Васьків

Національний університет «Львівська політехніка»

ВІРТУАЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПЛАТФОРМА ДЛЯ СЛУХАЧІВ ПРОЕКТУ «УКРАЇНА-НОРВЕГІЯ» У ЛЬВІВСЬКІЙ ПОЛІТЕХНІЦІ

© Мар'яна Захарчук, Роман Васьків, 2016

Розглянуто питання створення та використання віртуальної навчальної платформи для слухачів з числа колишніх військовослужбовців на курсах перепідготовки. Проаналізовано особливості використання віртуальної навчальної платформи, створеної для слухачів проекту «Україна – Норвегія» в освітньому процесі післядипломної освіти. Визначено умови підвищення ефективності її використання. Розглянуто переваги поєднання віртуальної навчальної платформи та закритої Facebook групи слухачів для отримання ефекту синергії.